

TRICK

de Leeuw

Het leven is verrukkelijk schreef Remco Campert (1929) toen hij 31 was. De nu bijna tachtigjarige schrijver/dichter geniet, tegenwoordig misschien wel nog meer dan vroeger, van wat het leven hem te bieden heeft. Een tafelgesprek over jazz, meisjes, de eeuwige twijfel en de reddende kracht van de poëzie.

& Remco Campert

TEKST: RICK DE LEEUW. BEELD: MARIJN SCHEERES

‘Zelfs tegenover mijn beste vrienden vind ik het lastig om mij uit te spreken’

Proost! Rick de Leeuw tafelt bij Remco Campert

“Ik laat me meestal voortwaaien. Mijn mening kan van dag tot dag verschillen. Net als het beeld dat ik van mezelf heb. In confrontaties met de buitenwereld ben ik nog steeds nerveus. Een grote onzekerheid maakt zich van mij meester als mij naar mijn mening over iets wordt gevraagd, of om enig inzicht over mijzelf te geven. In mijn boeken en gedichten geef ik veel van mezelf prijs. Maar zelfs tegenover mijn beste vrienden vind ik het lastig om mij uit te spreken. Blijkbaar wil ik iets voor mezelf houden. Een buffer, tussen mij en de verwarrende werkelijkheid.

Omgaan met de anderen vond ik lang heel moeilijk. Ik had geen vriendjes op de lagere school. Meisjes durfde ik al helemaal niet aan te kijken. Ik was de enige in de klas met een bril. Een bange jongen was ik. Voor mensen, voor situaties,

voor de volwassen wereld. Daar ben ik nooit aan gewend geraakt. Een verlegen, stille jongen met een brilletje. Mijn vader was al vroeg dood, en toen hij nog niet dood was, was hij er nooit. Mijn moeder was actrice, ze was veel op tournee. Mijn ouders zijn al vroeg gescheiden. Ik werd verzorgd door een huishoudster en later door bevriende families. Er was geen bodem in mijn bestaan. Dat gevoel van verweesdheid is nooit overgegaan.

Een doorsnee jongensdromendromer was ik. 's Avonds in bed was ik de radioverslaggever die verbaasd uitriep hoe die mirakelse voetballer Campert het ene doelpunt na het andere scoorde. Han Hollander. Wereldkampioen boksen ben ik ook nog even geweest. Dat was in de tijd van de wedstrijden tussen Max Schmeling en Joe Louis. Maar buiten ▶

‘School was voor mij een verschrikking. Ik heb ook nooit gestudeerd. Er zijn daardoor nogal wat lacunes in mijn kennis’

CV REMCO CAMPERT

28 JULI 1929

Geboren in Den Haag als zoon van dichter Jan Campert en actrice Joeki Broedelet.

1932

Scheiding ouders. Woont afwisselend bij een van hen of grootouders. Wordt op zijn dertiende ondergebracht bij pleeggezin en verhuist naar Epe.

1943

Vader overlijdt in concentratiekamp Neuengamme.

1946

Verhuist met moeder naar Amsterdam, verlaat voortijdig gymnasium om schrijver te worden. Schrijft reclameteksten en vertalingen.

1949

Trouwt met Freddie Rutgers en woont enige tijd in Parijs.

de sport droomde ik niet. Nooit heb ik de droom gehad dat ik een schrijver was, zoals mijn vader.”

Januari 1943 voor Joekie Broedelet

Ik liep over het karrespoor op een krakende winterdag

mijn moeder kwam me tegemoet figuurtje in de verte

de nacht ervoor droomde ik dat ik een scheepje zeilen deed

mijn hand streelde het kroos in de blikkerende sloot

het scheepje zeilde naar de overkant en raakte klem in het oevergras

ik keek op en zag mijn vader staan hij stak zijn arm door het prikkeldraad

hij keek me smekend aan mijn vader vroeg aan mij om brood

(uit: *Scènes in hotel Morandi*, 1983)

“Veel van mijn klasgenoten op het Amsterdams Lyceum waren joods, hadden ondergedoken gezeten of waren uit kampen teruggekeerd. Vroegrijp, ouwelijk, ontheemd. Oorlogsslachtoffers, eigenlijk. Een onderbroken jeugd hadden we allemaal. We wil-

den zo snel mogelijk de oorlog vergeten. De buitenwereld lokte. In de jazz klonk het nieuwe geluid. Daar hoor ik bij, dat wist ik meteen toen ik het hoorde. Enorm opwindend. Ik moest de stad in. Amsterdam kwam tot leven. Naar Sheherazade, waar de jazzconcerten waren. De eerste drank naar binnen gieten. Een jongen die ik kende, kreeg van zijn oom uit New York de nieuwste lp's opgestuurd. Parker, Monk, Gillespie. Zo anders dan de bezadigde klassieke muziek waar de rest naar luisterde. Je moet je voorstellen, Bernard Haitink zat bij mij in de klas, Bert Schierbeek speelde viool toen ik hem leerde kennen.

Veel ontgroeningen ben ik ontlopen. Ik ben vroegtijdig van school gegaan. School was voor mij een verschrikking. Ik heb ook nooit gestudeerd. Er zijn daardoor nogal wat lacunes in mijn kennis. In het gebouw Campert ontbreken nogal wat stenen, die ik er niet meer in kan metselen. De laatste jaren voel ik daar wat spijt over. Legerdienst heb ik ook nooit hoeven doen. Dat vond ik niet zo heel erg. In 1948 werd ik opgeroepen. Ik zag er enorm tegenop. In zo'n kazerne, met al die onbekende jongens, uit het hele land. Ik was blij dat ik werd afgekeurd, S5 kreeg ik. Psychisch labiel. Dat had met de oorlog te maken, en met de dood van mijn vader. ‘Maar u kunt wel altijd nog worden opgeroepen als hospitaalsoldaat’, zeiden ze erbij.

RICK de Leeuw & Remco Campert

Tijdens de Cuba-crisis, bijna vijftien jaar later, kneep ik 'm behoorlijk, want ik kan natuurlijk nog geen pleister aanbrengen.

De eerste keer dat ik met een meisje naar bed ging, was een grote stap in mijn leven. Een ontgroening zoals het ooit moet zijn bedoeld. In het buitenschoolse had ik Guus Gallis leren kennen, een helaas veel te jong gestorven jazzpianist. Via hem ontmoette ik Frédérique, een prachtige meid, en de jonge Aatje Veldhoen, toen al een geniaal talent. Ik werd verliefd op Frédérique, maar dat was Guus ook. En Aatje ook, maar die was pas veertien. Ze had vaak een vriendin bij zich, die lang niet zo mooi was als zij, en ik had me er allang bij neergelegd dat die dan wel voor mij zou zijn. Dus toen Frédérique meer interesse voor mij bleek te hebben dan voor de anderen, kwam dat als een volstrekte verrassing voor mij.”

de eerste keer zweette ik als een otter in zo'n worsteling onbehouden en teder bewoog mijn lichaam eerder niet in het zoete bloed van onze stukgebeten monden kwamen zoals nooit meer later lust en liefde samen

(uit: *Nieuwe herinneringen*, 2008) ▶

Keert gescheiden terug naar Nederland.

1950

Oprichting tijdschrift *Braak*, platform voor experimentele dichters, met Rudy Kousbroek. Lucebert en Schierbeek sluiten zich aan.

1951

Vormt met schrijvers Kouwenaar, Elburg en Claus, *De Vijftigers*. Gaat cursiefjes schrijven voor o.a. *Vrij Nederland* en *Parool*.

1954

Trouwt voor de tweede keer. Keert na drie jaar gescheiden terug naar Amsterdam.

1960

Geboorte eerste dochter, Emanuela met nieuwe liefde. In 1963 wordt dochter Cleo geboren. Verhuist met gezin naar Antwerpen. Zijn verhalen groeien uit tot romans, met titels als *Het leven is verrukkelijk*, *Tjeempie* en *Liesje in Luilletterland*.

‘In relaties ben ik nogal een stoethaspel geweest’

1966

Keert alleen terug uit Antwerpen. Verfilming *Gangstermeisje* door Frans Weisz. Begint relatie met galeriehoudster Deborah Wolf met wie hij tot 1980 samenleeft. Writersblock tot 1979.

1976

Krijgt PC Hoofd-prijs voor poëzie. *Alle dagen feest* wordt als vierluik verfilmd.

1979

Inspiratie is terug met dichtbundel *Theater* en verhalen in *Na de troonrede*.

1989 - 1995

Voorlees-theatertour met Jan Mulder en Bart Chabot.

1996

Wordt herenigd met Deborah en trouwt voor de vierde keer. Schrijft met Mulder column op voorpagina van de Volkskrant, CaMu (tot 2006).

1996 TOT HEDEN

Is nog steeds actief als schrijver. Vorig jaar nog verscheen *Het avontuur van Iks en Ei*, zijn 76ste boek. Daarnaast staan er 33 poëziewerken op zijn naam en 8 literaire prijzen.

“Dat was een enorme sprong voorwaarts. Een bevrijdende ervaring. Voor het eerst had ik het gevoel dat ik de wereld aankon. Een ander belangrijk moment was de ontmoeting met De Vijftigers. Achttien was ik. Voor het eerst had ik het gevoel dat ik ergens bij hoorde. Ik ben bij Bert Schierbeek en Lucebert in één huis gaan wonen. Zij waren ouder dan ik, waren al schrijver, kunstenaar. Hadden daar ook voor geleerd, dacht ik. Ik vroeg me vertwijfeld af hoe ik aan mijn geld zou moeten komen. Ook mijn moeder maakte zich toen grote zorgen. ‘Wat wil je dan?’ Geen idee. Ik had geen diploma. Ik wilde niets. Wat ik zou moeten willen, wist ik ook niet. ‘Ik zal dus nooit geld kunnen verdienen’, stelde ik op een dag tot mijn schrik vast. Nachten heb ik daarvan wakker gelegen. Een paniek die duurde tot ik voor het eerst in een literair tijdschrift publiceerde. ‘Zou ik schrijver kunnen worden?’ Een gedachte die ik voordien niet eens durfde af te maken. Direct kwam daar de angst bij dat ik misschien wel een slechte schrijver was. Dat leek me geen leuk leven. Ja, de vaste grond onder mijn voeten heeft erg lang op zich laten wachten. Vanaf mijn twintigste had ik zo’n vijftwintig jaar onafgebroken geschreven en opeens was het op. Als ik voor mijn schrijfmachine ging zitten, voelde ik afkeer. En juist toen ging ik schrijvers lezen die ontmoedigend goed waren. De boeken van Nabokov, die mij vroeger altijd inspireerden, deden me beseffen dat ik nooit zo goed zou worden als hij. De werkelijkheid hield plots onbarmhartig huis. Mijn huwelijk was op de klippen gelopen. In relaties ben ik nogal een stoethaspel geweest. Ik woonde alleen. Ik dronk veel te veel. Er werd me een baantje als redacteur op de uitgeverij aangeboden. Manuscripten van andere schrijvers

beoordelen. Dat verveelde al gauw. Het meeste dat ik lezen moest, vond ik, eh, niet heel geweldig. Steeds vroeger op de dag verdween ik de kroeg in, een belangrijke afspraak met een al even belangrijke collega voorwendend. Ik was mijn vrouw kwijt en ik was mijn schrijven kwijt. Een dubbele eenzaamheid. Doorzakken met vrienden, nachtenlang. Wankelend naar huis door ontwakend Amsterdam. Drie nachten achtereen doorhalen, gevierd als een prestatie van formaat. Het leidde tot niets, een idiote combinatie van uitbundig plezier en intense wanhoop. Feesten op de rand van de afgrond. Ik stond op een richel en kon niet naar boven en kon niet naar beneden. Een gestold moment. Ik moest mezelf het reddende touw toewerpen. Het schrijven is mijn touw geweest. Sindsdien ben ik het veel serieuzer gaan nemen. Heb ik mijn grenzen leren accepteren. Oog in oog met de zwarte diepte heb ik een inzicht gekregen dat me nog altijd begeleidt. Het heeft me ervoor behoed te eindigen als een gefrustreerd, aan drank en andere middelen verslingerd miskend talent. Tot dan was ik de veelbelovende jongeling Remco Campert geweest. Alles wat ik aanraakte werd goud. Grenzeloos egocentrisch. Niet voor niets de titel van een gedicht dat ik in die periode schreef. Mijn poëzie is, veel meer nog dan mijn proza, te lezen als mijn autobiografie. Ik realiseerde me gelukkig op tijd hoe het met mij zou kunnen aflopen. Een romantisch ten ondergaan in een orgie van vrouwen, drank en gekweld dichterschap. Filmisch gezien een prachtig einde, maar ik hield iets te veel van het leven. Op een dag werd ik wakker en was het voorbij, zoals de zon weer opkomt na een zware, doorwaakte nacht. Ik was zo gewend geraakt aan het alleen ▶

‘Ik moest mezelf het reddende touw toewerpen.

Het schrijven is mijn touw geweest’

DE BESTELLING

Dit bestelden Rick en Remco via restaurant Peperwortel, Amsterdam:

- 1 **CANAPÉ MET EENDELEVER-MOUSSE**
- 1 **SALTIMBOCCA MET KIP**
- 1 **TORTELLINI GEVULD MET 4 SOORTEN KAAS (MANCHEGO, GEITENKAAS, ST. MARCELLIN, FRIESE NAGELKAAS)**
- 1 **QUICHE LORRAINE**
- 1 **QUICHE SPINAZIE GEITENKAAS**
- 1 **QUICHE MOZZARELLA, TOMAAT, BASILICUM GEGRILDE GROENTE BLINI'S VAN GEROOKTE ZALM MET MIERIKS-WORTELCRÈME**
- 2 **FLESSEN HEERLIJKE RODE WIJN**

zijn, dat het contact met de anderen bedreigender werd dan de zelfverkozen eenzaamheid. Dat heb ik eigenlijk nog. Maar er is in de loop der jaren iets veranderd. Ik herberg een niet te ontkennen oergevoel als het over mijn dochters gaat. Vroeger dacht ik dat te kunnen ontvluchten, met ongetwijfeld mijn vader als schimmig voorbeeld. Lange tijd heb ik kinderen beschouwd als toevalligheden in het leven. Gelukkig is die gedachte geweken. Toen ik kinderen kreeg, bleek ik niet bij machte de boel bij elkaar te houden. Dat vind ik nog altijd geen wapenfeit. Een tijdlang lukte het me om de verantwoordelijkheid te dragen, om als huisvader het geld binnen te brengen. Maar het was een onnatuurlijke rol, ik was te veel met mezelf bezig om het vol te houden. Ik ben gevluht. Die kortstondige weerzin tegen het schrijven had daar alles mee te maken. Ik was weggegaan uit een gezin met kinderen. Een onrustig spijtgevoel vrat aan me, omdat ik mijn kinderen in de steek had gelaten. Dat drink je niet weg. Dat knaagt nog steeds een beetje, al weet ik nu dat ik toen niet anders kon. Mijn kinderen weten dat nu ook. Ik heb een goede relatie met ze. We lopen de deur niet bij elkaar plat, maar we voelen op een instinctieve manier dat we bij elkaar horen. Ze zitten in mijn kop, ze zitten in mijn hart. Altijd.

Ik ben oud. Bijna tachtig is oud. Punt. Ik hoop van harte dat ik nog veel ouder word. Ik neem graag een voorbeeld aan mijn vriend Henk Hofland. Hij is een paar jaar ouder dan ik, werkt nog als een paard. Helder van geest, niet stuk te krijgen. Henk wordt stokoud, dat kan bijna niet anders. En ik wil daar graag bij zijn. We gaan nog regelmatig samen uit eten, en elke keer houden we er vaag rekening mee dat het misschien wel de laatste keer kan zijn. Op onze leeftijd

houdt dat ons bezig. De dood is natuurlijk altijd dichtbij, maar dat besef groeit als je ouder wordt. Dus nemen we telkens iets langer afscheid, al bezweren we dat het natuurlijk niet de laatste keer is. Maar, je weet maar nooit.”

Op de Overtoom

Het dooit op de overtoom
 maar het vriest ook alweer op
 melden mijn voeten
 die mijn dag verlopen
 ik blijf dicht bij huis
 steeds dicht
 dat is mijn leeftijd
 wolken worden zwaarder van onkleur
 de geur van gisteren hangt nog aan me
 ik at met mijn vriend
 we braken het brood
 en deelden de doden
 we zijn al bijna uit zicht
 wij lachen nog
 wat moet je anders?
 Omhelzen elkaar ten afscheid
 Misschien je weet maar nooit
 (uit: *Nieuwe herinneringen*, 2008)

“Nog altijd ben ik opgelucht, verwonderd bijna, als ik merk dat mijn werk in de smaak valt. Natuurlijk weet ik zo onderhand wel welke reacties ik verwachten kan, en van wie, maar de twijfel is nooit minder geworden. Ik schrijf natuurlijk niet enkel om bevestiging te zoeken. Het gaat mij om die telkens opnieuw beginnende zin in het schrijven, en daarmee ook de zin in het leven. Die twee vallen steeds meer samen.” ■

Volgende maand interviewt Rick de Leeuw actrice/scenarioschrijfster Marieke van de Pol